

CONJUGĂRI PLASTICE. SINTEZĂ ȘI DETALIU ÎN OPERA DOAMNEI VIORICA GUY MARICA

Viorica Guy Marica – istoric de artă și estetician de marcă a celei de a doua jumătăți a veacului al XX-lea din România - surprinde înainte de toate prin chemarea aplicată de care a dat dovadă pentru o fascinantă *diversitate*. De la Gotic și Renaștere la Clasicism, de la Boldung Grien la Derain și opera lui Ingres, de la Dürer la Van Gogh ori de la Sebastian Hann și orfevrăria transilvană în epoca barocului la texte „deschise” despre istoria picturii moderne, plaja de interes este atât de largă, temele acoperite atât de impresionant – variate încât, în ansamblu, opera doamnei Viorica Guy Marica propune un spectacol al libertății spiritului critic, pe de o parte, dar și dă măsura unei culturi – nu doar a unei culturi plastice, strict specializate – de o fascinantă cuprindere și exactitate.

Dar, dincolo de toate acestea, ar fi de subliniat încă de la început o trăsătură a modului în care Viorica Guy Marica s-a apropiat și ne-a apropiat atât de operele de artă cât mai cu seamă de artiști. *Clasicismul în pictura franceză*¹ se deschide cu un citat din Stendhal: „Pictura nu este decât morala construită”. Cuvintele lui Stendhal nu sunt alese întâmplător. Dincolo de discuția eternă dacă există sau nu morală în artă, Viorica Guy Marica ne propune întotdeauna o înțelegere a demersului plastic dincolo de simpla interpretare a unei „lumi vizuale”. Încercarea permanentă de a confirma o „morală individuală”, evident cu rezonanțe plastice, dar niciodată ruptă de geografia socială în care valorile se reasează perpetuu, se consolidează sau se dizolvă, îl urmărește pe istoricul de artă de-a lungul întregii sale activități. Această „metodă” (niciodată excesiv utilizată, niciodată împinsă până în punctul mort al manierismului critic) o exprimă limpede, sub forma unui *Avertisment*, chiar Viorica Guy Marica, e drept, într-un context parțial dar cu răsfrângere generală: „De primordială importanță ni se pare nu comentariul estetic detașat, cât adevărul lăuntric și neconfundabil în care se cristalizează devenirea lăuntrică a artistului”.² Acest „adevăr lăuntric”, această „devenire lăuntrică” reprezintă reperele fundamentale ale unei „morale plastice” pe care Viorica Guy Marica a aplicat-o ca o grilă de *nemijlocire a artei* în tot ceea ce a realizat de-a lungul impresionantei sale cariere.

Poate cel mai bine se poate observa această normă interpretativă în textele despre Ingres, Dürer sau Hann. Cartea despre Sebastian Hann – de fapt teza de doctorat elaborată de eminentul dascăl al Universității „Babeș-Bolyai” - apare în 1972, într-o perioadă în care atmosfera culturală românească începuse deja, cam de un an, să fie acoperită de nori tot mai

---

¹ Viorica Guy Marica, *Clasicismul în pictura franceză*, Editura Meridiane, București 1971 (În continuare: V.G. Marica, *Clasicismul...*).

² Idem, *Pictura germană între Gotic și Renaștere*, Editura Meridiane, București 1981, p. 6.

negri³. Asta nu a împiedicat-o pe autoarea Guy Marica să publice o lucrare exemplară, atât din punct de vedere interpretativ cât și în planul informației. Mai mult, tipul de articulare a discursului are acuratețea funcțională cu care ne va obișnui în toate celelalte lucrări. „Devenirea de sine” a artistului – „Morala construită” a lui Stendhal – este și în această monografie în prim plan (deși cantitatea de date ar fi putut-o îngropa la cea mai mică neatenție). Referindu-se la una dintre lucrările lui Hann, Domnia-sa notează: „Într-un fel este ciudată această lipsă de virtuozitate, însoțită de o respirație mai scurtă a interpretării, după exemplele fastuoase pe care le-am analizat. S-ar părea că ori de câte ori atacă o temă nouă, *Hann suferă de un fel de inhibiție*, ce dispare în variante și în replici, datorită nu numai exercițiului tehnic, *ci și datorită asimilării subiectului, abordat inițial cu un fel de timorare* (s.n.)”⁴. Căutarea lumii *realității subiective*, cum spuneam, pare a fi poate cea mai importantă trăsătură a modelului interpretativ pe care ni-l propune Viorica Guy Marica. Criticul de artă afirmă răspicat ceea ce devenirea artei lasă doar să se întrevadă. Faptul că, de cele mai multe ori, conștiința subiectivă a artistului – cu toate meridianele psihologice și existențiale ale acesteia – modelează curente, mode, teme, realități exterioare mai degrabă decât să se lase ea formată, fasonată de acestea. Ai nevoie de ochi plastic necontrafăcut pentru a observa „inhibiția” pe care o are Hann înaintea unor teme noi. Uneori personalitatea artistului te poate lua prin surprindere prin detalii minore dar care, odată evidențiate, schimbă perspectivele. Discutând o altă lucrare a artistului transilvan de sfârșit de secol XVII și început de secol XVIII, Viorica Guy Marica notează subtil: „Respirația scenelor este neobișnuit de largă, de asemenea senzualismul liric are o nuanță cu desăvârșire aparte, o poezie opulentă și un suflu erotic până aici neconstatate la Hann, în ciuda înclinării sale spre limbajul involt”⁵. Concluzia, pe acest palier al interpretării, este – dincolo de confluente, influențe ori modele, excelent scoase și ele în prim plan – una pe care criticul de artă și-o asumă: opera lui Hann „întrece tentativele singulare și mai puțin evoluat ale acelor argintari transilvăneni care au abordat același gen” dar, mai cu seamă, „modul său de a transpune modelele grafice relevă cu prisosință aportul personal și o anume necesitate de a diversifica replicile și variantele aceleiași teme”⁶.

Dar explozia *detaliului semnificativ*, acela care *scoate din rând* un artist sau o temă apare la Viorica Guy Marica și atunci când avem de a face cu lucrări de sinteză, de subiecte pe cât de largi, pe atât de generoase. În mod paradoxal, există critici sau istorici de artă pentru

---

³ Pare-se că activitatea doamnei Guy Marica fusese atent urmărită încă de pe băncile facultății. Revista *Tribuna*, nr. 190, 1-15 august 2010, publică un scurt „dosar”, alcătuit de Stelian Mândruț, cu „rapoarte” despre activitatea și comportamentul criticului de artă. Dincolo de stilul rigid și clasic-comunist aflăm și un lucru de real interes - încă din 1964 doamna Viorica Guy Marica era conștientă de propria valoare și de destinul pe care vrea să-l urmeze: „D-sa nu a ascuns niciodată faptul că adevărata ei specialitate a devenit, de mai multă vreme, studiul științific al artei, și că ne va părăsi fără remușcare de îndată ce se va ivi un post liber, corespunzător cu pregătirea ei, pe lângă catedra tov.lui prof. Vătășianu”, scrie Henri Jacquier, șef de catedră la Facultatea de Filologie din Cluj.

⁴ Idem, *Sebastian Hann*, Editura Dacia, Cluj 1972, p. 64.

⁵ *Ibidem*, pp. 123-124.

⁶ *Ibidem*, p. 143.

care cantitatea prea mare de informație devine pur și simplu balast. Cu cât știi mai multe cu atât li se refuză *identitatea critică* și, de multe ori, chiar *coerența interpretativă*. Dna Viorica Guy Marica se plasează, prin vocație, finețe și inteligență, în partea opusă – bazându-se pe o cultură umanistă extrem de vastă, ea posedă o capacitate de sinteză cum puțini o au. Nimic în textele sale nu este înghesuit, sufocant, inutil. Pentru Viorica Guy Marica nu doar operele de artă au o viață și un limbaj în sine, nu doar artiștii analizați separat au o existență plastică și umană proprie, ci și curente, normele, perioadele istorice reprezintă organisme vii, cu propriile tensiuni, victorii, înfrângeri, influențe, destine. Capacitatea de sinteză în astfel de încercări este una esențială. Nu ai cum să nu remarci că la Guy Marica abilitatea de a ține informația sub control e una foarte însemnată, și asta în condițiile în care amănuntul revelator, cel care sparge tiparul și monotonia, nu e niciodată ocolit. Există o permanentă complementaritate între general și particular, între sinteză și detaliu în opera d-nei Viorica Guy Marica. Ordonarea, ierarhizarea, hermeneutica esențialității, așezarea în ordinea firească atât a valorilor culturale cât și a celor morale caracterizează pe deplin lucrări de referință pentru gândirea plastică românească: *Arta Gotică* (apărută în 1970), *Clasicismul în pictura franceză* (1971) *Pictura germană între Gotic și Renaștere* (1981), *Ipostaze ale picturii moderne* (1985) s.a.

La o lectură superficială, spre pildă, *Clasicismul în pictura franceză* este o lucrare „bine construită” și atât. O sinteză limpede despre o perioadă și un curent plastic. Și de-ar fi doar atât, ar fi de ajuns. Spuneam însă că, pentru Guy Marica, și curente plastice au o viață aproape organică, un „adevăr lăuntric” mereu urmărit. Sunt, pe parcursul cărții, observații de finețe care extrag cartea din zona lucrului bine făcut și o plasează într-un teritoriu al originalității interpretative. Vorbind despre Salonul din 1924, Viorica Guy Marica notează: „Rămasă fără promotor, școala clasicistă recunoștea în Ingres însușirile majore pe care atâta vreme i le refuzase cu obstinație. În fapt, apela la prestigiul personalității sale, fără de care însemna să-și piardă importanța și supremația. Nu încapă îndoială, fără Ingres clasicismul ar fi sucombat, iar victoria romantică ar fi provocat probabil mai puțină vâlvă, înregistrând reacții mai moderate.”⁷ E acel tip de însemnare, în echilibrul unui text „clasic”, care nu doar mută accente ci reușește să anexeze un alt tip de înțeles dezvoltării unei idei plastice. Acest mod de a crea nuanțat interpretări confirmă ritmul „solar” (trimiterea la acest termen îi revine în bună măsură) al scrisului Vioricăi Guy Marica. Erudiția face loc mereu glisării spre amănuntul esențial. Cu siguranță lucrul acesta se vede cel mai bine în cartea din 1985, *Ipostaze ale picturii moderne. Incursiunea solară*. O carte care urmărește „fenomenul solarizării” în pictura modernă, pornind de la ideea că „debutul modernității coincide cu o inovare circumstanțială: părăsirea atelierului, ieșirea pictorilor sub cerul liber [...] practicarea picturii sub Jove crudo”.⁸ Cartea, care acoperă un spațiu pictural de la Delacroix până la românii Grigorescu și Petrașcu, este gândită tot sub pomenitul imperativ al deslușirii *devenirii lăuntrice*. Pentru Viorica Guy Marica niciodată fapta plastică, oricât de spectaculoasă ar fi ea, nu poate fi ruptă din acel microcosmos cu legi greu de deslușit care este *istoria în desfășurare a artei*. Pulsația acestui cosmos în miniatură o fascinează, o incită și o îndeamnă mereu să iasă din sfera informației brute, căutând acel *legato* fără de care arta, ca permanență, nu își află menire și rost.

⁷ Idem, *Clasicismul...*, p. 120.

⁸ Idem, *Ipostaze ale picturii moderne*, Editura Meridiane, București 1985, p. 5.

Doar când dai de o parte vizibilul vezi ceea ce e într-adevăr de văzut – aceasta e probabil marea lecție pe care ne-o transmite Viorica Guy Marica. Ori, cu propriile cuvinte: „Important este procesul catenar, organica înlănțuire a acelor fapte ce decid orientarea fundamentală a demersului novator, în pofida unor profiluri marginale sau cronologic decalate”.⁹ Mereu credincioasă acestui deziderat, Viorica Guy Marica și-a transformat viața într-o „ispravă culturală” greu de egalat. Simbol, exemplu, ghid – opera ei nu poartă doar mesajul curat al artei autentice ci surprinde și o exemplaritate existențială la care cu toții ar trebui să ne raportăm măcar din când în când.

AUREL CHIRIAC
iacintac@yahoo.com

---

⁹ *Ibidem*, p. 307.